

“
ชื่อสัตย์สุจริต อุทิศและพัฒนาคตน
มุ่งพลสันตยาธิ พุทธจิตตสมาธิ
มีน้ำใจ เคารพในอาวสุโส
”

กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น 4 และ 6
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ 0-2141-4749

คูปณ. 29 ปณพ. ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ กทม. 10215

www.probation.go.th

กรมคุมประพฤติ

Department of probation

ค่านิยมร่วม

ในการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติเพื่อให้เกิดความสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ป้องกันสังคมออกจากอาชญากรรม บุคลากรของกรมคุมประพฤติต้องมีค่านิยมร่วมกัน “ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ มีความศรัทธา ภาคภูมิใจในวิชาชีพ และรักการให้บริการ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ทำงานเป็นทีม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง”

วัฒนธรรมองค์กรกรมคุมประพฤติ

“ซื่อสัตย์สุจริต อุทิศและพัฒนาตน มุ่งผลสัมฤทธิ์ ผูกจิตสามัคคี มีน้ำใจ เคารพในอาวุโส”

วิสัยทัศน์

เป็นหน่วยงานแก้ไขฟื้นฟูและคุมความประพฤติผู้กระทำผิดกฎหมายอาญา โดยใช้มาตรการไม่ควบคุมตัว เพื่อความสงบสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ

1. แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน
 2. ขับเคลื่อนการทำงานแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน
- ด้วยบุคลากรมืออาชีพ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
• ประวัติความเป็นมากรมคุมประพฤติ	1
• อำนาจหน้าที่	3
• โครงสร้างกรมคุมประพฤติ	4
• หน่วยงานคุมประพฤติ	5
• งานสืบเสาะและพินิจ	7
• งานควบคุมและสอดส่อง	9
• งานคุมประพฤติเด็กและเยาวชน	12
• งานกิจกรรมชุมชน	15
• งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด	16
• การทำงานบริการสังคม	18
• งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด	22
• งานอาสาสมัครคุมประพฤติ	24
• งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน	28
• โครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน	29
• บทบาทเครือข่ายยุติธรรมชุมชน	30
• โครงการเสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้	31
• การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	33
• ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	39
• การดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด	41
• ประโยชน์และความสำคัญ	43

ประวัติความเป็นมา

ประเทศไทยเริ่มมีการนำระบบคุมประพฤติมาใช้เป็นครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 โดยมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อน ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 56, 57 และ 58 จะได้บัญญัติถึงวิธีการเกี่ยวกับการคุมประพฤติไว้ แต่อย่างไรก็ตามศาลคงใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษ หรือรอกการลงโทษ เพียงอย่างเดียวโดยไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้

จนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 และได้มีการจัดตั้ง สำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงาน

ส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ และเพื่อรับประโยชน์จากวิธีการคุมความประพฤติ จึงได้มีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ เนื่องจากมีการขยายงานออกสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น ทำให้สำนักงานคุมประพฤติกลางมีปริมาณงาน ขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน สำนักงานคุมประพฤติกลางจึงได้รับการยกฐานะให้เป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วน of สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรมไปเป็นของ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535 ดังนั้น วันที่ 15 มีนาคม ของทุกปี จึงถือเป็น “วันก่อตั้งกรมคุมประพฤติ”

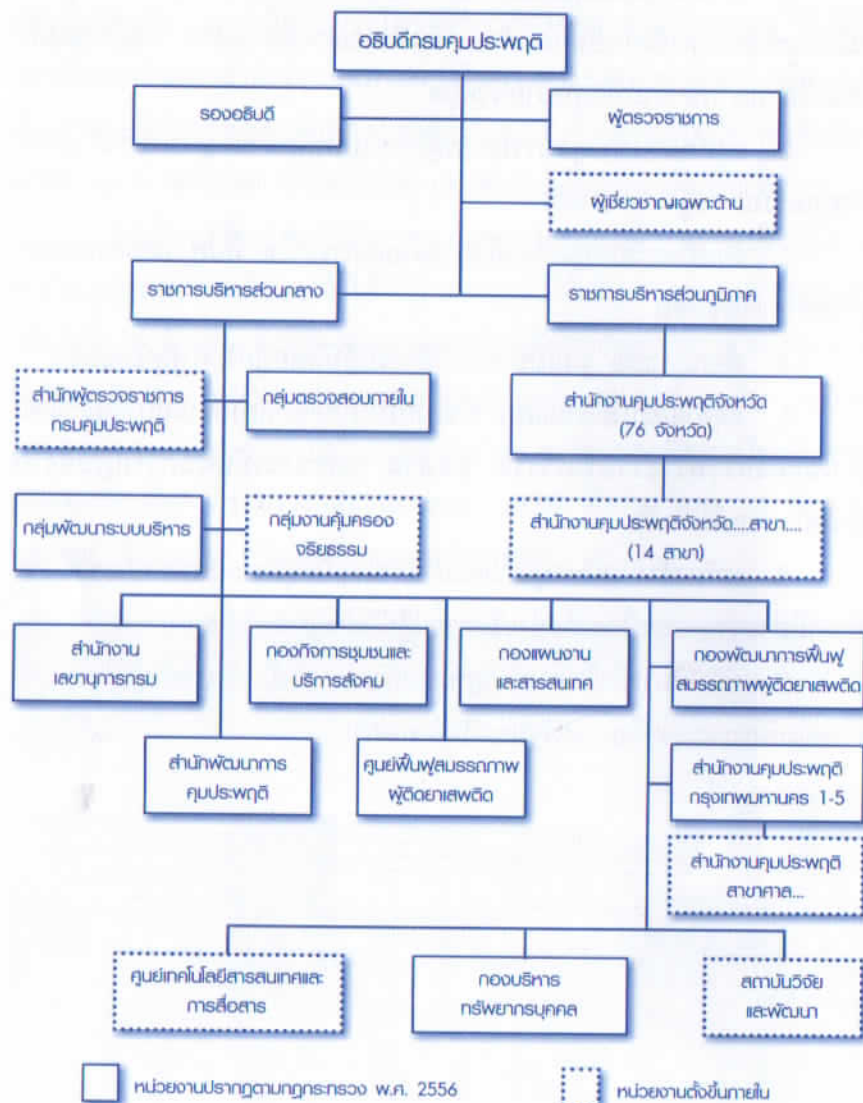

อำนาจหน้าที่

1. ดำเนินการสืบเสาะและพินิจ ควบคุมและสอดส่อง แก่ไข พันฟูและ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดในชั้นก่อนฟ้อง ชั้นพิจารณาคดีของศาล และภายหลัง ที่ศาลมีคำพิพากษาตามที่กฎหมายกำหนด
2. ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
3. ส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไข พันฟู และสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดในชุมชน
4. พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน
5. จัดทำและประสานแผนงานของกรมให้สอดคล้องกับนโยบายและแผน แม่บทของกระทรวงรวมทั้งเร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ของหน่วยงานในสังกัด
6. เสริมสร้าง สนับสนุน และประสานงานให้ชุมชนและภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นเครือข่ายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

โครงสร้างกรมคุมประพฤติ

แนะนำงานคุมประพฤติ

การคุมประพฤติเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว โดยการกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติเพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ การคุมประพฤตินี้เป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวความคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟูและจากการลงโทษจำคุกมาเป็นการเลี้ยงโทษจำคุก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยดูแลช่วยเหลือให้บุคคลดังกล่าวสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัย และความประพฤติของตนภายใต้การช่วยเหลือของชุมชน เฉพาะอย่างยิ่งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

งานคุมประพฤติเป็นงานที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอยู่ในขั้นตอนทั้งก่อนพิพากษาคดีของศาล หลังการพิพากษาคดี และในกรณีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมาระยะเวลาหนึ่ง และได้รับโอกาสการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษ ผู้ต้องขังรายดังกล่าวก็ต้องถูกคุมความประพฤติไว้เช่นกัน ในการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนดังกล่าวมีพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) เป็นผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งการที่จะทำให้การสืบเสาะหาข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับจำเลย (Social Investigation) และกระบวนการควบคุมและสอดส่อง (Supervision) ซึ่งพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ดูแลผู้กระทำผิดนั้นๆ โดยการนำทรัพยากรในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือเรียกว่า งานกิจกรรมชุมชน (Community Affairs) โดยมีมุ่งหวังให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่ชุมชนอย่างมีคุณค่าต่อไป

งานสืบเสาะและพินิจ

การสืบเสาะและพินิจ เป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้กระทำผิด สำหรับนำมาประมวลจัดทำรายงานเสนอต่อผู้มีอำนาจ เพื่อประกอบดุลพินิจในการพิจารณาใช้มาตรการที่เหมาะสมต่อผู้กระทำผิดแต่ละราย

ปัจจุบันกรมคุมประพฤติดำเนินหน้าที่และความรับผิดชอบในการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดใน 2 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือ

1. **ขั้นตอนก่อนการศาลมีคำพิพากษา** เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังทางสังคมของผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 รวมทั้งสภาพความผิดและเหตุอันควรปรานีก่อนศาลมีคำพิพากษา โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาล แล้วนำมาวิเคราะห์ประเมินและทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อศาล เพื่อใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมต่อจำเลยเป็นรายบุคคล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคมของจำเลย ว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมต่อจำเลยเป็นรายบุคคล
2. เพื่อกลั่นกรองผู้กระทำผิดที่เหมาะสมเข้าสู่กระบวนการคุมความประพฤติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคม และแนวโน้มในการปรับปรุงตนเองในชุมชนของผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ
3. เพื่อประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน

2. ขั้นตอนหลังศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก เป็นการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเหมาะสมของผู้อุปการะ ตลอดจนความยินดีอุปการะนักโทษเด็ดขาด รวมถึงถิ่นที่อยู่ สภาพแวดล้อมบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้นำข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์และจัดทำรายงานพร้อมความเห็นส่งเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณาการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก พิจารณาประกอบการอนุมัติให้นักโทษได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจากคุกก่อนครบกำหนดโทษ โดยใช้วิธีการคุมประพฤติ ซึ่งเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำและทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการถ่วงถ่วงพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบก่อนที่จะอนุมัติพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุกให้แก่ นักโทษเด็ดขาดรายใด
2. เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และทำให้สังคมมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น

งานควบคุมและสอดส่อง

การควบคุมและสอดส่องเป็นกระบวนการติดตามดูแล ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้น สามารถปรับปรุงแก้ไขนิสัยความประพฤติ และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติต่อไป ตลอดจนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยควบคุมดูแล ติดตามเยี่ยมเยียนเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ตักเตือน ช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตด้านการปรับตัว นิสัย ความประพฤติ การศึกษา งานอาชีพ ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ด้วยการแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความต้องการเป็นรายบุคคล โดยอาศัยเทคนิควิธีต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางกายและจิตใจ การให้ความรู้ การฝึกอาชีพ การปรับพฤติกรรม รวมทั้งให้การส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันผู้กระทำผิดที่อยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่องของกรมคุมประพฤติ แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่

1. ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป) ที่ศาลพิพากษาการกำหนดโทษ หรือการลงโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 โดยมีเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ เช่น

- 1.1 ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ
- 1.2 ให้ทำงานบริการสังคม
- 1.3 ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก
- 1.4 ให้ไปรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด
- 1.5 เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้กระทำผิด เช่น ให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู

2. ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ที่ศาลเห็นควรใช้วิธีการคุมประพฤติ ซึ่งมี 4 กลุ่ม คือ

- 2.1 เด็กหรือเยาวชนที่พิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิด แต่มีความประพฤติเสียหาย
- 2.2 เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด แต่ศาลเห็นควรให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง จึงให้รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้
- 2.3 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลเห็นสมควรส่งเข้าสถานฝึกอบรม โดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ ซึ่งภายในระยะเวลาขั้นต่ำ ขั้นสูง ศาลอาจปล่อยไปโดยมีเงื่อนไขให้คุมความประพฤติ
- 2.4 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งเข้าสถานฝึกและอบรม เมื่อครบกำหนดปล่อยตัวแล้ว ศาลเห็นสมควรให้วางเงื่อนไขคุมความประพฤติต่อไปอีกระยะหนึ่ง

โดยมีเงื่อนไขคุมเพื่อคุมความประพฤติ เช่น

1. ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ
2. ให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนและนำผลการเรียนมาแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ
3. ให้ฝึกอาชีพหรือประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ
4. ให้ไปรับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือทางจิต หรือความเจ็บป่วยอื่น
5. เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้กระทำผิด เช่น กำหนดให้ทำงานบริการสังคมตามที่ศาลเห็นสมควร โดยอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ

3. ผู้กระทำผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับโทษมาแล้วตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32 และได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติของผู้ได้รับการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษ โดยมีเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ดังนี้

1. รายงานตัวกับพนักงานคุมประพฤติทุกเดือนจนกว่าจะพ้นโทษ
2. ต้องพักอาศัยอยู่กับผู้อุปการะตามบ้านเลขที่ที่แจ้งไว้
3. ห้ามประพฤติตนในทางเสื่อมเสีย เช่น ดื่มสุรา เสพยาเสพติด กระทำความผิดอาญาขึ้นอีก
4. เงื่อนไขอื่นๆ ที่ได้รับตามหนังสือสำคัญปล่อยตัว

นอกจากนี้ ในอนาคตหากมาตรการชะลอการฟ้องซึ่งเป็นกระบวนการในขั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลได้รับการประกาศเป็นกฎหมายแล้ว ผู้กระทำผิด ที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้ชะลอฟ้อง และกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติก็จะเป็นผู้กระทำผิดอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่องนี้เช่นกัน

งานคุมประพฤติเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และอยู่ในวิสัยที่สามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองได้ เมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ศาลอาจจะใช้วิธีการในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีรื้อการลงโทษ รื้อการกำหนดโทษ หรือปล่อยตัวออกมาจากสถานฝึกอบรม โดยใช้วิธีการคุมประพฤติและกำหนดเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชนต้องปฏิบัติตาม ดังนี้

1. ให้ไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ
2. ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพให้เป็นกิจจะลักษณะ
3. ให้ละเว้นการคบหาสมาคม หรือความประพฤติได้อันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก
4. ให้ไปรับการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือทางจิต หรือความเจ็บป่วยอื่น
5. เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดอีก เช่น กำหนดให้ทำงานบริการสังคมตามที่ศาลเห็นสมควรโดยอยู่ในความดูแลของกรมคุมประพฤติ

ปัจจุบัน กรมคุมประพฤติดำเนินการที่รับผิดชอบในการคุมความประพฤติเด็กและเยาวชนดังกล่าวให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยติดตามดูแลในระหว่างที่เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัว และดูแลให้ความช่วยเหลือแนะนำให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้หากปฏิบัติตามครบถ้วนและไม่กลับไปกระทำความผิดอีกก็จะพ้นจากการคุมประพฤติไปด้วยดี

ขั้นตอนการดำเนินงานของพนักงานคุมประพฤติ

- 1) การประชุมทิศและชี้แจงเงื่อนไขการคุมประพฤติให้กับเด็กและเยาวชนตลอดจนผู้ปกครองได้รับทราบ
- 2) การรับรายงานตัวตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด
- 3) การออกไปสอดส่องยังที่พักอาศัย
- 4) จัดทำรายงานผลการคุมความประพฤติต่อศาล

การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

เป็นกระบวนการภายหลังจากการวิเคราะห์และวางแผนว่าเด็กและเยาวชนควรได้รับการแก้ไขฟื้นฟูอย่างไร ปัจจุบันการดำเนินการ 2 ลักษณะคือ

1) การแก้ไขฟื้นฟูเป็นรายบุคคล ประกอบด้วย

- การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา การให้การปรึกษาคบครัว การจัดให้เข้ารับการอุปสมบทหรือบรรพชา การทำงานบริการสังคม
- การส่งเสริมด้านการศึกษา ด้านเงินทุนประกอบอาชีพ การส่งเสริมให้มีงานทำ การฝึกอาชีพ การส่งเสริมด้านการรักษาพยาบาล ค่าพาหนะ ค่าอาหาร ค่ายารักษา

2) การแก้ไขฟื้นฟูด้วยการจัดกิจกรรมเป็นหมู่ ประกอบด้วย

- การอบรมความรู้ที่จำเป็นในเรื่องต่างๆ
- การอบรมธรรมะ
- ค่ายจริยธรรม
- การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม
- การให้การปรึกษากลุ่มครอบครัว
- การฝึกทักษะชีวิต
- การทำงานบริการสังคม (แบบกลุ่ม)
- การบำบัดฟื้นฟูในสถานบำบัด
- กิจกรรมหรือวิธีการให้แรงเสริมพฤติกรรมหรือการสร้างแรงจูงใจ
- การแก้ไขฟื้นฟูด้วยกระบวนการละคร

การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนของกรมคุมประพฤติจะใช้วิธีแก้ไขฟื้นฟูฯ หลากหลายรูปแบบ โดยมีมุ่งส่งเสริมพัฒนาให้เด็กและเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อารมณ์และจิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม สติปัญญา และทักษะในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินชีวิต

งานกิจกรรมชุมชน

งานกิจกรรมชุมชน หมายถึง ขั้นตอนและกระบวนการทางเทคนิคที่พนักงานคุมประพฤตินำมาใช้ดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดโดยเฉพาะกับผู้ถูกคุมความประพฤติ ในช่วงระยะเวลาที่อยู่ระหว่างการดูแลของพนักงานคุมประพฤติโดยใช้เทคนิคทางจิตวิทยา การศึกษา จริยศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ กฎหมายและวิธีการอื่นๆ เข้ามาดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจ ตลอดจนให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือตามสมควรเป็นรายบุคคลเป็นระยะๆ โดยใช้ทรัพยากรชุมชนได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันต่างๆ และองค์กรสาธารณกุศลให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้เข้าใจ ส่งเสริม สนับสนุน และมีบทบาทช่วยเหลือดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเชื่อมโยงผู้ถูกคุมความประพฤติให้กลับคืนสู่สังคมได้อย่างแนบเนียน

การที่กรมคุมประพฤติได้นำการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้น เพราะการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมไม่สามารถทำได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว เพราะอาชญากรรมนั้นเป็นสิ่งที่มิมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนในสังคม ที่ควรจะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วย โดยภารกิจของกรมคุมประพฤติที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและการให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ได้แก่

1. งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
2. งานบริการสังคม
3. งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด
4. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการใน
 - 4.1 งานอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
 - 4.2 งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

วัตถุประสงค์หลักของการคุมประพฤติ คือ การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งผู้ถูกคุมความประพฤตินั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งด้านสถานะสังคม ประวัติส่วนตัว สภาพอารมณ์ และฐานความผิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมตามความต้องการเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรมและอารมณ์ การปรับทัศนคติ การเข้าใจปัญหาและรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยเทคนิคและวิธีการที่แตกต่าง ดังนี้

1. การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติตามสภาพปัญหา ความต้องการหรือความจำเป็น

2. การแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้หลักธรรมทางศาสนา

- การอบรมธรรมะ
- การจัดค่ายจริยธรรม
- การบรรพชาและอุปสมบท

3. การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา

แบบกลุ่ม/รายบุคคล/ครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ โดยช่วยให้ผู้ถูกคุมความประพฤติสามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤตินำหลักของศาสนา มาใช้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดทัศนคติและค่านิยมอันดีงาม ตลอดจนพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

3. เพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้มีความรู้ความเข้าใจถึงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับฐานความผิดที่ตนเองได้กระทำ ตลอดจนกฎหมายอื่นๆ อันจะทำให้รู้ถึงเหตุปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการกระทำผิดใดๆ

4. เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ที่จะส่งผลให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง รวมทั้งการพัฒนาทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีให้กับตนเอง

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤดียังนำวิธีการแบบสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาคาใจความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างกรมคุมประพฤติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำรุนแรง รวมทั้งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกกระทำรุนแรง โดยตั้งเป้าหมายที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำรุนแรง ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาและการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อยับยั้งการกระทำผิดและหยุดการกระทำรุนแรงต่อบุคคลในครอบครัว

การทำงานบริการสังคม

การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคม เป็นมาตรการเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดประการหนึ่งด้วยการให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดได้ทำงานรับใช้สังคม โดยการมอบหมายงานให้ทำซึ่งผู้กระทำผิดจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ การได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมส่งผลให้ผู้กระทำผิดเกิดความรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่าเกิดจิตสำนึกกับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งการทำงานจะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และให้โอกาสผู้กระทำผิดได้ฝึกหัด เรียนรู้ ทดสอบความสามารถ พัฒนาความมีวินัย ความรับผิดชอบ เสริมสร้างสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งฝึกทักษะการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผู้ที่ต้องทำงานบริการสังคมในความดูแลรับผิดชอบของกรมคุมประพฤติ ประกอบด้วย

1. ผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ซึ่งศาลออกคำพิพากษาโทษ หรือรอการลงโทษและกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ ผู้กระทำผิดนั้น และให้การทำงานบริการสังคมเป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขการคุมความประพฤติ ในบางคดีแม้ว่าศาลจะไม่ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำผิดต้องทำงานบริการสังคม แต่หากพนักงานคุมประพฤติพิจารณาแล้วเห็นว่า การให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูก็อาจจัดให้ทำงานบริการสังคมได้ภายใต้ความสมัครใจของผู้กระทำผิด

2. ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 23 (4) เป็นวิธีการหนึ่งที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด อาจกำหนดไว้ในการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ทำงานบริการสังคม ร่วมกับการดำเนินการอย่างอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้ดำรงชีวิตให้ห่างไกลยาเสพติด

3. ผู้กระทำผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ แต่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 ได้ร้องขอต่อศาลเพื่อขอทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ซึ่งผู้ที่จะรับประโยชน์ตามกฎหมายนี้ คือ ผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งมีเงินเดือนและศาลพิพากษาลงโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท

การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคม มี 2 รูปแบบ คือ

1. การทำงานบริการสังคมแบบรายบุคคล หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำผิดที่มีเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมแต่ละคนไปทำงานบริการสังคมตามความรู้ความสามารถ หรือตามที่ได้รับมอบหมายเฉพาะตัวบุคคล เช่น การสอนหนังสือ การสอนทักษะการเล่นกีฬา การดูแลผู้ด้อยโอกาสหรือการทำงานกิจกรรมในลักษณะอื่นๆ ซึ่งอาจทำที่สำนักงานคุมประพฤติหรือส่งไปยังหน่วยงานภาคีตามหน่วยงานหรือชุมชนต่างๆ

2. การทำงานบริการสังคมแบบกลุ่ม หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการสังคมร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยฝึกทักษะด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นให้ดีขึ้น หรือเป็นการทำงานตามความต้องการของชุมชนที่ลักษณะงานต้องใช้คนจำนวนมาก หรือเป็นการทำงานร่วมกับคนในชุมชน เพื่อส่งเสริมการยอมรับและความสัมพันธ์อันดี

อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำผิดบางรายอาจถูกจัดให้ทำงานบริการสังคมทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มร่วมกันก็ได้ โดยการทำงานดังกล่าวอยู่ในการกำกับดูแลของพนักงานคุมประพฤติ อาสาสมัครคุมประพฤติ เครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่พนักงานคุมประพฤติดมอบหมาย และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาคีการทำงานบริการสังคม

ลักษณะหรือประเภทงานบริการสังคม มีหลากหลายประเภท อาทิ

1. การพัฒนาหรือทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น ศาสนสถาน (วัด โบสถ์ มัสยิด) โรงเรียนสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่น สถานที่ท่องเที่ยว ฯลฯ
2. ดูแลรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การปลูกป่าและดูแลสวนป่า สวนหย่อม หรือสวนสาธารณะ
3. การช่วยเหลือ ดูแล อำนวยความสะดวก หรือให้ความบันเทิง แก่คนพิการ เด็กกำพร้า คนชรา ผู้ป่วยในสถานสงเคราะห์หรือผู้ป่วยในสถานพยาบาล
4. การปลูกสร้างซ่อมแซมอาคาร สถานที่สาธารณประโยชน์ เช่น ทำงาณลักษณะช่างไม้ ช่างประปา ช่างไฟฟ้า และทาสีให้โรงเรียน
5. การสอนความรู้ต่างๆ เช่น สอนหนังสือ สอนกีฬา สอนดนตรี แก่เด็กนักเรียน สอนวิชาชีพช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือเครื่องยนต์ ฯลฯ
6. กิจกรรมอื่นๆ เช่น การทำงานในท้องสมุด การทาสีเครื่องหมายจราจร การบริจาคโลหิต งานอาสาสมัครช่วยผู้ประสบภัย และร่วมรณรงค์ป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ ลักษณะกิจกรรมการทำงานบริการสังคมต้องไม่เป็นงานที่เสี่ยงภัย เช่น การทำงานในที่สูง หรือเกี่ยวข้องกับเครื่องจักร สารเคมีอันตราย

ความสำคัญของหน่วยงานภาคีต่อการดำเนินงานบริการสังคม

หน่วยงานภาคีการทำงานบริการสังคม เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร ที่สำนักงานคุมประพฤติติดต่อขอความร่วมมือและตกลงให้เป็นสถานที่ ที่ผู้กระทำผิดจะไปทำงานหรือทำกิจกรรมด้านต่างๆ ตามลักษณะประเภทงานที่เหมาะสม ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีความสำคัญต่อกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่จะช่วยให้ผู้กระทำผิดได้ทำงานชดใช้ตอบแทนสังคม เกิดจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นคนดีของสังคมต่อไป

งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการงานคุมประพฤติ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีปัญหาด้านต่างๆเป็นเหตุให้คนเหล่านี้ ขาดศักยภาพในการแก้ไขปรับปรุงตนเองเป็นพลเมืองดี ดังนั้น การให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการงานคุมประพฤติ จึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของงานคุมประพฤติ อันเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูและปรับปรุงตนเองเพื่อให้เปลี่ยนเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

นอกจากนี้ ตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 กรมคุมประพฤติได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิดภายหลังพ้นจากการคุมความประพฤติหรือผู้กระทำผิดภายหลังปล่อย (After care) ทำให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดครอบคลุมทั้งผู้ที่อยู่ในระหว่างการคุมความประพฤติ ระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ระหว่างการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ รวมถึงผู้กระทำผิดที่พ้นโทษเด็กและเยาวชนที่พ้นจากการฝึกอบรม ผู้ถูกคุมความประพฤติที่พ้นจากการคุมความประพฤติ ผู้พ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและกลับสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง โดยกรมคุมประพฤติดำเนินการให้การสงเคราะห์ ดังนี้

1. การประกันตัวจำเลยในระหว่างการสืบเสาะและพินิจ
2. การสงเคราะห์ค่าอาหาร
3. การสงเคราะห์ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา
4. การสงเคราะห์ค่ายังชีพ

5. การให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา
6. การสงเคราะห์ด้านการฝึกอาชีพ
7. การส่งเสริมด้านการหางานทำ
8. การสงเคราะห์ด้านเงินทุนประกอบอาชีพ
9. การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล ทางกาย ทางจิตและอาการติดสารเสพติดให้โทษ
10. การสงเคราะห์ด้านที่อยู่อาศัย (Half way house)

การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดดังกล่าวข้างต้น ยึดหลักสำคัญว่า “ช่วยเหลือเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ และกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป”

งานอาสาสมัครคุมประพฤติ

งานอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับสังคมควรมีระบบและกลไกในการป้องกันตนเองจากปัญหาอาชญากรรม และการกระทำผิดซ้ำ นอกเหนือไปจากระบบงานยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่ในทุกสังคม โดยการนำประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนอันเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดตามแนวทฤษฎีทฤษฎีใหม่ เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้บรรลุนิติภาวะจะดำเนินการโดยพนักงานคุมประพฤติตามลำพัง ไม่สามารถปฏิบัติงานได้ผลอย่างเต็มที่ จึงได้มีอาสาสมัครคุมประพฤติ ซึ่งเป็นภาคประชาชนเข้ามาช่วยเหลือภารกิจดังกล่าว และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญ จึงได้ประกาศให้วันที่ 16 มีนาคมของทุกปีเป็น “วันอาสาสมัครคุมประพฤติ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนผู้ได้รับการสรรหา และคัดเลือกเข้ารับการอบรมเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติ ในเรื่องกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีของศาล การดำเนินการตาม พ.ร.บ. ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตลอดจนปัญหาและสาเหตุของการกระทำผิดทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ผู้ได้รับการพักโทษลดวันต้องโทษ รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไข
2. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนสามารถแนะนำช่วยเหลือผู้กระทำผิด ผู้ปกครองของเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิดและประชาชนในท้องถิ่นเบื้องต้น

3. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติดูแลช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำการที่เป็นภัยต่อสังคม
4. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่นหาทางป้องกันมิให้ผู้กระทำผิด กระทำผิดซ้ำและกลับตนเป็นพลเมืองดี
5. เพื่อให้มีตัวแทนของประชาชนและตัวแทนของกระทรวงยุติธรรมคอยสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้กระทำผิดรวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยจากสถานฝึกอบรม และผู้ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ
6. เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้ประชาชนและผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม
7. เพื่อป้องกันการเรียกร้องหรือหาผลประโยชน์อันมิชอบในคดี โดยอาศัยความรู้กฎหมายของผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น จำเลย ผู้ถูกคุมความประพฤติ ผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กหรือเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด

8. เพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้าใจและสนใจกิจการงานของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นมาตรการแบ่งเบาภาระคดีของศาลและพนักงานเจ้าหน้าที่ และป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนช่วยเหลือกิจการมูลนิธิสงเคราะห์ของศาลเยาวชนและครอบครัว และมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด รวมทั้งเผยแพร่ภารกิจงานคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

9. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติมีบทบาทในการเป็นตัวคูณและเชื่อมโยงศาล กระทรวงยุติธรรมกับประชาชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันตนเองและสังคมจากอาชญากรรมในด้านต่างๆ
10. เพื่อให้แนวคิดการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในสังคม การลงโทษผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้ระบบเรือนจำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล มีความเป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมให้เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรม ต้องมีคุณสมบัติตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2547 กำหนดและต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับงานของกรมคุมประพฤติและกระทรวงยุติธรรมโดยให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี และต้องมีผลการปฏิบัติงานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้จึงจะได้รับการพิจารณาคัดเลือกและเสนอชื่อเพื่อเป็นอาสาสมัครคุมประพฤติดีเด่น ของกระทรวงยุติธรรมและของหน่วยงานอื่น เช่น อาสาสมัครดีเด่นแห่งชาติ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นักสังคมสงเคราะห์ดีเด่นของมูลนิธิศาสตราจารย์ปกรณ์ อังศุสิงห์ และการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์

งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐได้กำหนดให้รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ โดยกรมคุมประพฤติได้เริ่มดำเนินการในการนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายของกรมคุมประพฤติอย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2529 แล้ว โดยใช้ชื่อว่าโครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ กรมคุมประเวดียังได้ดำเนินงานเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนในรูปแบบและโครงการต่างๆ ดังนี้

โครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

จากผลการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ ความรู้และบทเรียนต่างๆ ที่กรมคุมประพฤติได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน กระทรวงยุติธรรมจึงได้มอบหมายให้กรมคุมประพฤติดำเนินการตามโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for All, All for Justice) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรมในฐานะเป็นหุ้นส่วนและเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และพัฒนาขึ้นเป็นผู้ประสานงานยุติธรรมชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การระงับข้อพิพาทในชุมชน เป็นต้น มีการดำเนินงานด้วยการอบรมให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพ บทบาทภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตราการและกลไกการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์ในชุมชนภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชุมชนที่หลากหลาย ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด เกิดการรวมตัวกันในบรรดาสมาชิก จัดตั้ง “ศูนย์ยุติธรรมชุมชน” ของตนเองขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการร่วมกันสรรหาแนวทางที่จะทำให้ภาครัฐและภาคประชาสังคมร่วมกันสร้าง “สังคมที่ยุติธรรม” กล่าวคือเป็นสังคมที่ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคภายใต้กฎหมายอย่างถ้วนทั่ว และเป็นสังคมที่มีความสงบสุขปราศจากอาชญากรรม อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

บทบาทเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

บทบาทของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีความหลากหลาย และสามารถแบ่งเป็นหลายระดับขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคลและความพร้อมของเครือข่ายแต่ละแห่ง อาทิ

- บทบาทในการให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ไขปัญหาเบื้องต้นกับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพ หรือต้องการคำแนะนำเบื้องต้นทางด้านกฎหมาย
- บทบาทในการเฝ้าระวัง ป้องกันอาชญากรรม รวมถึงการแจ้งข่าวแจ้งเบาะแสทางคดีความหรือการกระทำผิดกฎหมายใดๆ
- บทบาทในการลดข้อพิพาท ความขัดแย้งในชุมชน
- บทบาทในการแก้ไขฟื้นฟู ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้กระทำผิด
- บทบาทในการให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายและผลกระทบจากอาชญากรรม
- บทบาทในการจัดตั้งและดำเนินการใน “ศูนย์ยุติธรรมชุมชน” เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่
- บทบาทอื่นๆ ในการเป็นแนวร่วมของกระทรวงยุติธรรมในชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการเสริมสร้างความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชน

โครงการเสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส) กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดโครงการตามนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐ ประกอบด้วย 5 โครงการย่อย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบดำเนินการ รวมทั้งโครงการเสริมสร้างความยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กรมคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบด้วย ซึ่งต่อมาในปี 2550 ได้ขยายรวมถึงพื้นที่ 4 อำเภอ ในจังหวัดสงขลา (จันทะ เทพา นาทวี สะบ้าย้อย) และในปี 2551 ได้รวมจังหวัดสตูลเพิ่มเข้ามา และเปลี่ยนชื่อโครงการเป็นโครงการเสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นช่องทางในการร้องทุกข์เมื่อประชาชนมีปัญหาความขัดแย้งและ/หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนภายใต้เครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความเป็นธรรมอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้แกนนำประชาชนในจังหวัดดังกล่าวมีความรู้ ความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่พลเมืองแห่งราชอาณาจักรไทย บทบาทภารกิจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานในสังกัด จัดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานชุมชน เพื่อเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และดำเนินกิจกรรมสำคัญ 2 กิจกรรม ได้แก่

1. การจัดค่ายแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในคดียาเสพติด (ค่ายภูมิบุตร) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน สร้างจิตสำนึกในการรักษาติ และเฝ้าระวังไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงและการก่อความไม่สงบ

2. การอบรมเครือข่ายเยาวชนป้องกันสังคม (ยุวยุติธรรมชุมชน) ซึ่งดำเนินการแห่งแรกที่จังหวัดปัตตานี และในปี พ.ศ. 2558 ขยายพื้นที่การดำเนินงานเพิ่มในจังหวัดยะลา และนราธิวาส เพื่อให้เยาวชนที่สนใจเข้ารับการอบรมเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมกระแสนหลักและกระบวนการยุติธรรมทางเลือก และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความปรองดอง ความสามัคคี และความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ความเป็นมา

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งยากต่อการป้องกันแก้ไข และนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลในทุกยุคทุกสมัยได้ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาเสพติดและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด จึงมีการวางนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งการออกกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติด รวมทั้งเร่งให้มีการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติดอย่างสมัครใจและการบังคับบำบัด โดยให้ถือว่า “ผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ป่วยมีโรคอาชญากร” ซึ่งต้องได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างทั่วถึง ประกอบกับได้มีแนวคิดให้ขยายขอบเขตการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ครอบคลุมถึงผู้เสพและมีไว้ในครอบครอง ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และผู้เสพและผู้จำหน่ายเล็กน้อย รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดดังกล่าว ตลอดจนขยายสถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์การเสพหรือติดยาเสพติดและสถานที่เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น สถานที่ของหน่วยงานในราชการทหาร สถานพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งเป็นการระดมทรัพยากรการแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเข้าด้วยกัน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 ตุลาคม 2545

ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ระบบบังคับบำบัดได้ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในบางพื้นที่เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2546 และมีผลบังคับใช้ทั่วประเทศ ตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน 2546 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นการบังคับให้ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกฎหมาย ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวคล้ายกับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบสมัครใจ ความแตกต่างจะอยู่ที่ช่องทางของการนำคนเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดตามที่กฎหมายกำหนด โดยจะถูกจับกุมดำเนินคดีเมื่อผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใน 4 ฐานความผิด คือ (1) เสพ (2) เสพและมีไว้ในครอบครอง (3) เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และ (4) เสพและจำหน่าย ตามชนิดและปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ ซึ่งจะต้องอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนครบระยะเวลาตามกฎหมาย หากผลการฟื้นฟูฯ เป็นที่พอใจ กล่าวคือ ผลการฟื้นฟูฯ ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดประจำเขตพื้นที่ บุคคลนั้นจะพ้นจากข้อกล่าวหาที่ถูกจับดำเนินคดีและกลับไปใช้ชีวิตในสังคมเช่นบุคคลทั่วไป ส่วนระบบสมัครใจ ผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด มีโอกาสเลือกที่จะเข้ารับการบำบัดรักษาตามสถานพยาบาลทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ถูกจับกุมดำเนินคดีก่อน และไม่มีการขอของกฎหมายเป็นตัวบังคับ ขึ้นอยู่กับตัวผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดนั้น ๆ

อย่างไรก็ดี การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดไม่ได้มีการดำเนินการกับผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด ที่ถูกจับกุมดำเนินคดีเหมือนผู้ต้องหาทั่วไป แต่อยู่ภายใต้หลักการที่ว่าผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด มีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่ง มิใช่อาชญากรปกติ จึงมีกระบวนการเป็นพิเศษ โดยนำมาตรการเรื่องการเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ในชั้นอัยการ และมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ด้วย โดยกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

การดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก

ดังนี้

1. การตรวจพิสูจน์ กระบวนการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด เป็นการคัดกรองเบื้องต้นว่าผู้ต้องหาที่กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการของกฎหมายนี้เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ ขั้นตอนนี้ดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุมประพฤติในสังกัดกรมคุมประพฤติ เป็นการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกประวัติ พฤติกรรมในการกระทำความผิด ตลอดจนสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย หรือสถานที่ศึกษาหรือสถานที่ประกอบอาชีพ หรือสถานที่อื่นใดที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ขึ้น รวมทั้งการคัดกรองเบื้องต้นทางร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม การตรวจหายาเสพติดทางห้องปฏิบัติการ หรือการกระทำใดๆ เพื่อนำข้อเท็จจริงมาประมวลและวิเคราะห์ว่าผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์เป็นผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดหรือไม่ โดยดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (ภายใน 15 วัน

นับจากวันที่ศาลมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขยายเวลาออกไปได้อีกไม่เกิน 30 วัน) จากนั้น คณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในแต่ละพื้นที่ อันประกอบด้วย ผู้แทนกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน แพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในกฎกระทรวงไม่เกิน 2 คน เป็นอนุกรรมการ และผู้แทนกรมคุมประพฤติเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ รวมทั้งสิ้น 7 คน จะพิจารณาวินิจฉัย และกำหนดแผนการฟื้นฟูให้เหมาะสมกับผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เป็นรายบุคคล จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป

2. การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคี โดยมี 2 รูปแบบ คือ การฟื้นฟูแบบควบคุมตัว และการฟื้นฟูแบบไม่ควบคุมตัว

2.1 การฟื้นฟูแบบควบคุมตัว สำหรับกรณีที่เห็นว่าผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดไม่สามารถที่จะควบคุมตนเองได้ หรือมีแนวโน้มที่จะสร้างความเดือดร้อนให้กับคนรอบข้างหรือชุมชนที่ตนอยู่ ซึ่งจะประกอบด้วย การฟื้นฟูแบบควบคุมตัวเข้มงวด และการฟื้นฟูแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด ดำเนินการโดย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมการปกครอง กรมการแพทย์ กรมสุขภาพจิต กองบัญชาการกองทัพไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ลาดหลุมแก้ว) ซึ่งอยู่ในสังกัดของกรมคุมประพฤติ โดยใช้โปรแกรมการฟื้นฟูตามหลักวิชาการ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

2.2 การฟื้นฟูแบบไม่ควบคุมตัว สำหรับกรณีที่เห็นว่าผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด ยังสามารถควบคุมดูแลตนเองได้และ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนรอบข้างหรือชุมชนที่ตนอยู่ก็จะดำเนินการส่งตัวไปเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งประกอบด้วย การฟื้นฟูแบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในตามโรงพยาบาลของรัฐ เช่นเดียวกับระบบสมัครใจ ดำเนินการโดยสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร และอื่นๆ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดเช่นกัน ส่วนผู้ที่เป็นเพียงผู้เสพ ไม่ถึงขั้นเป็นผู้ติดยาเสพติดนั้น จะดำเนินการฟื้นฟูในโปรแกรมสำนักงานคุมประพฤติ ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานคุมประพฤติในสังกัดกรมคุมประพฤติ โดยให้พนักงานคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติต่างๆ จัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู ซึ่งประกอบด้วย โปรแกรมพื้นฐาน ซึ่งเป็นโปรแกรมสำหรับผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ทุกคน (ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรม 5 แผน ได้แก่ การรู้จักตนเองและผู้อื่น การมองเห็นคุณค่าในตนเอง การตั้งเป้าหมายในชีวิต การตระหนักรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และบทบาทของครอบครัวในการเลิกยาและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้ติดยาเสพติด) โปรแกรมปัญหาเฉพาะด้าน (ประกอบด้วย 2 แผนการจัดกิจกรรม ได้แก่ ทักษะการสื่อสารและการปฏิเสธ ทักษะการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ความเชื่อและเจตคติ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และการสร้างสัมพันธภาพ) หรือกิจกรรมการ

แก้ไขฟื้นฟู อันที่จำเป็น เช่น การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา
ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่ายยาเสพติด เป็นต้น

ทั้งนี้ การฟื้นฟูทั้ง 2 รูปแบบ จะต้องมีการพัฒนา
ศักยภาพของผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้สามารถมีความ
มั่นคงในการดำรงชีวิต โดยให้เข้ารับการฝึกอาชีพ ส่งเสริม
การทำงาน ตลอดจนให้การสงเคราะห์ต่างๆ ตามความ
จำเป็น และจะมีการประเมินผลการฟื้นฟู เพื่อเสนอ
คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในแต่ละพื้นที่
พิจารณาว่าบุคคลเหล่านั้น สามารถกลับคืนเป็นคนดีของ
สังคมได้หรือไม่

หลังจากที่ผู้เข้ารับการฟื้นฟู ได้รับการบำบัดฟื้นฟู
จนผลการฟื้นฟู ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของคณะกรรมการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว จะเข้าสู่กระบวนการ
ติดตามดูแล และช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ภายใต้การ
บริหารจัดการที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข
อย่างบูรณาการเป็นระยะเวลาอีก 1 ปี ไซกโลกการติดตาม
ในพื้นที่ โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาคประชาชน
เป็นหลักในการติดตาม ควบคู่ไปกับการให้ความช่วยเหลือ
สงเคราะห์ ทั้งในด้านการงาน อาชีพ การศึกษา สุขภาพ ฯลฯ
เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถอยู่ใน
สังคมได้อย่างปกติ มีความมั่นคงในชีวิต ห่างไกลจาก
ยาเสพติด และไม่หวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

ความเป็นมา

เนื่องจากปัญหาผู้ติดยาเสพติดให้โทษเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ
ที่ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และกระทบกระเทือนต่อ
ความมั่นคงของประเทศไทย รัฐจึงได้วางมาตรการให้ผู้ติดยาเสพติด ที่ตกเป็น
ผู้ต้องหาพ้นจากการติดยาเสพติดด้วยวิธีการบำบัดรักษา จึงได้มีการตรา
พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ตกเป็นผู้ต้องหาพ้นจากการ
ติดยาเสพติดด้วยวิธีการบำบัดรักษา จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534 ขึ้น และกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัติ กับทั้งให้มีอำนาจจัดตั้ง
ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ต่อมาได้มีคำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่
927/2536 ลงวันที่ 30 ธันวาคม 2536 ให้กรมคุมประพฤติมีอำนาจหน้าที่
และรับผิดชอบดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ และเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม
2540 คณะรัฐมนตรี ได้ลงมติอนุมัติในหลักการโครงการศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด โดยจัดตั้งและดำเนินการ 1 ศูนย์ คือ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด บ้านลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ต่อมาเมื่อมีการยกเลิก
พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพ
ผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 แทน เป็นผลให้ศูนย์ฟื้นฟูฯ สามารถดำเนินการ
ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบังคับบำบัดได้ตั้งแต่ปี 2546 จนถึง
ปัจจุบัน

อำนาจหน้าที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพฯ ตามพระราชบัญญัติดังนี้

1. ตรวจสอบการติดตามเสด็จตามคำสั่งศาลของผู้ต้องหาคดียาเสพติดฐานเสด็จหรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดประเภทที่ 1, 2 หรือ 5 และไม่ปรากฏว่าต้องหา หรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอาญาฐานอื่น
2. ควบคุมตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพไว้ในระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพและดูแลให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพปฏิบัติตามระเบียบเงื่อนไขและข้อบังคับต่างๆ
3. ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพตามระเบียบที่กำหนด
4. ติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว
5. จัดทำรายงานผลการตรวจพิสูจน์การติดตามเสด็จ รวมทั้งผลการฟื้นฟูสมรรถภาพเสนอต่อคณะกรรมการประจำศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
6. ออกข้อบังคับของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการประจำศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมอบหมาย

การดำเนินงานด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

การฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นกระบวนการรักษาผู้ติดยาเสพติดให้หายขาดจากการติดยาเสพติด และสามารถกลับตนเป็นพลเมืองที่พึงปรารถนาของสังคม ผู้ที่จะเข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพต้องเป็นผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์ที่ผ่านการวินิจฉัยโดยคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดประจำเขตพื้นที่ต่างๆ แล้วว่าเป็นผู้ติดยาเสพติด ซึ่งการฟื้นฟูฯ ดังกล่าวใช้รูปแบบชุมชนบำบัด ซึ่งหมายถึงการรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยใช้กระบวนการกลุ่มและเทคนิควิธีการต่างๆ ให้ผู้ติดยาเสพติดค่อยๆ พัฒนามตนเองสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ซึ่งในชุมชนบำบัดผู้ติดยาเสพติดทุกคนล้วนมีความสำคัญช่วยเหลือกันเสมือนเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกัน มีความเสมอภาค มีขอบเขตที่เหมาะสม มีกฎระเบียบ มีการลงโทษ การเลื่อนระดับ และการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ที่พัฒนามตนเองให้เจริญก้าวหน้า ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพภายใต้ระเบียบเท่าเทียมกัน โดยใช้พลังกลุ่มเป็นตัวช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อการแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้สามารถกลับคืนสู่สังคมเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีได้อีกครั้ง

ประโยชน์และความสำคัญ

1. ผลดีต่อตัวผู้ติดยาเสพติด

1.1 เป็นการบังคับให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพอยู่รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนครบทุกขั้นตอน ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้สามารถหลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้อย่างครบวงจร จนสามารถออกไปดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ตามปกติ

1.2 ไม่ต้องมีประวัติทางคดี

1.3 ไม่ต้องถูกควบคุมร่วมกับอาชญากร

2. ผลดีต่อสังคม

2.1 ลดปัญหาอาชญากรรมอันสืบเนื่องมาจากปัญหายาเสพติด ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ

2.2 เป็นการหันเห (Diversion) ผู้ติดยาเสพติดออกจากกระบวนการยุติธรรม และช่วยลดปริมาณผู้ต้องขังเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษในเรือนจำ

2.3 สนับสนุนนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร กรมคุมประพฤติ

กรมคุมประพฤติและหน่วยงานในสังกัดได้จัดระบบข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความรับผิดชอบให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบ ศึกษา และคัดสำเนา อันเป็นการรองรับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ผู้ที่สนใจจะเข้าตรวจสอบ ค้นหา หรือต้องการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ สามารถติดต่อได้ที่สำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ หรือ

กลุ่มงานประชาสัมพันธ์ กรมคุมประพฤติ

เลขที่ 120 อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ชั้น 4

ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทร/โทรสาร. 0-2143-8824

ตู้ ปณ. 29 ปณฝ. ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ กทม. 10215

เว็บไซต์ : www.probation.go.th